

ADVENT

Tish Warren



Een tijd van hoop

Advent

Tish Warren

ADVENT

Een tijd van hoop

KokBoekencentrum Uitgevers - Utrecht

Bijbelteksten zijn, tenzij anders aangegeven, geciteerd uit de NBV21,
© 2021 Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap.

Vertaling: Monica van Bezooijen

Ontwerp omslag: Peter Kortleve / shortlife.nl

Lay-out binnenwerk: Geertje van Dijk / gewoongeertje.nl

ISBN 978 90 435 4048 3

ISBN 978 90 435 4049 0 (e-book)

NUR 707

www.kokboekencentrum.nl

Oorspronkelijk verschenen onder de titel *Advent, a Season of Hope* bij
InterVarsity Press, Westmont (IL), USA. www.ivpress.com.

Engelstalige uitgave © 2023 Luitia Harrison Warren

Nederlandse uitgave © 2024 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Voor Woody Giles, die ons geleerd heeft wat hoopvol
en vreugdevol wachten is.

Lieve vriend, laten we samen wachten.

*'En estos días,
a los abatidos nos toca fijar los ojos
en una gloria palpable, intolerable:
algo capaz de rescatarnos de duras posibilidades
e introducir nuestras almas a la realidad
de una celebración que nunca muere
y un amor no pasajero.'*¹

Maar wij hebben een belofte als fundament van onze hoop:

De belofte van zijn liefde

*Ons leven kan dus met recht een hoopvol wachten zijn.
We wachten echter geduldig en met een glimlach op ons
gezicht. Dan zullen we uiteindelijk, als Hij komt, echt verrast
en vol vreugde en dankbaarheid zijn.*

Henri Nouwen, *Vreemdeling in het paradijs*

Inhoud

1	Hunkeren <i>Drie keer advent van Christus</i>	11
2	Verlangen <i>Vier adventsthema's</i>	31
3	Roepen <i>Twee adventsprofeten</i>	47
4	Opwekken <i>Vier adventsgebeden</i>	61
5	Naderen <i>Acht adventsgebruiken</i>	83
	Slot	103
	Dankwoord	109
	Noten	113

Hunkeren

Drie keer advent van Christus



Als het einde van het jaar nadert en de dagen donker en kort zijn, als kerstliederen klinken in drukke winkelstraten vol kerstverlichting, gloort een nieuw kerkelijk jaar. Op de vierde zondag voor kerst begint advent. De eerste dag van advent is de Nieuwjaarsdag van de kerk. Daarmee begint de hele cyclus van de liturgische kalender, die week na week het verhaal zal ontfouwen van Jezus' leven, dood, opstanding, hemelvaart en de komst van de heilige Geest.

We beginnen ons christelijk jaar met wachten. We starten niet met ons eigen drukke gedoe. We openen niet met de opgetogenheid van kerst of de overwinning van Pasen. We beginnen niet met het werk van de kerk of onze opdracht om alle volken het evangelie te verkondigen. Nee, ons kerkelijk jaar begint met verlangen, met hunkering. We wachten op onze koning die komt.

Het woord 'advent' is afgeleid van het Latijnse *adventus*, wat 'komst' betekent. Advent is in de kerkelijke traditie de tijd waarin we ons voorbereiden op en uitzien naar de komst van Christus.

Als christenen geloven we natuurlijk dat Christus al gekomen is. Jezus heeft het koninkrijk van God al dichtbij gebracht. Hij heeft zijn handen al helend en genezend uitgestrekt. Hij is al gebroken aan het kruis en heeft de dood verslagen. Hij heeft zijn Geest al uitgestort. Waarom zouden we dan elk jaar weer een tijd van wachten ingaan? Waar wachten we eigenlijk nog op?

Christenen geloven echter niet slechts in één komst van Christus, maar in drie: de komst van Christus in de menswording (theologen noemen dit wel de *adventus redemptionis*, de komst van de verlossing), de komst van Christus in wat de Schrift 'de laatste dagen' noemt (de *adventus glorificamus*, de komst in heerlijkheid) en de komst van Christus in ons heden, door het werk van de heilige Geest en Woord en sacrament (de *adventus sanctificationis*, de komst van de heilige dingen of heiligheid).² Met advent vieren we deze drie 'komsten' van Christus en verbinden die aan elkaar.

Het is een heel paradoxale periode, waarin verleden, heden en toekomst samenvallen. Eeuwenoud, maar toch heel actueel en dringend.

Als we met advent het wachten binnengaan, doen we dat niet in de eerste plaats persoonlijk, maar samen met de gelovigen van alle eeuwen en plaatsen. Tijdens onze wekelijkse samenkomst in de kerk verenigen we onze stemmen, zoals de anglicaanse liturgie zegt, 'met engelen en aartsengelen en heel de hemelse legermacht'.³ Daarom is de kerkelijke kalender als geheel – en advent in het bijzonder – een manier om je, door middel van de tijd zelf, uit te strekken naar tijdloosheid. Het is een periode die gemar-

keerd wordt door dagen en weken, maar daardoor gaan we het eeuwige verhaal van God en zijn werk op aarde binnen.

De komst van Christus in de menswording

Door advent te vieren sluiten we ons welbewust aan bij onze broeders en zusters in het Oude Testament die gelovig wachtten op de komst van de messias. We proberen met hun ogen te kijken en hun houding aan te nemen. Natuurlijk leven we ons leven in A.D., in het jaar onzes Heren, niet in v.Chr., maar 'advent zelf is altijd v.Chr.!' schrijft Malcolm Guite. 'Het doel van advent is nu juist om even volledig en bewust vóór Christus te leven.'⁴

We weten dat Christus gekomen is, en toch roept advent ons weg uit ons tijdgebonden moment, om het hele drama van de Schrift in herinnering te roepen en op te voeren. Aan de hand van de liturgische kalender vertellen we niet alleen het verhaal van het evangelie opnieuw; we treden er ook in binnen. Op deze manier is de kerkelijke kalender als immersief theater.⁵

Bij immersief theater, of onderdompeltheater, is niemand domweg toeschouwer. De scheidsmuur tussen acteurs en publiek wordt afgebroken en iedereen speelt een rol in het verhaal. Op dezelfde wijze sluiten we ons met advent aan bij het volk van Israël dat wacht op de komende Messias. We gaan binnen in hun verlangen naar en verwachting van de komende koning. Hoewel we het verhaal van kerst – van Jezus' eerste komst – kennen, stellen we ons de verwarring, het verlangen, de frustratie en de

onvervulde dromen voor die het volk Israël jaar na jaar, generatie op generatie moet hebben gevoeld. Wachtend in de donkere straten van Betlehem bereiden we ons voor op de vreugde van kerst. We strekken ons uit om een glimp op te vangen van het eeuwige licht dat de duisternis doorbreekt.

In het Evangelie van Lucas heeft Jezus een vreemd gesprek met de sadduceeën. Hij legt hun uit dat Mozes de Heer 'de God van Isaak en de God van Jakob' noemde. Vervolgens zegt Jezus: 'Hij is geen God van doden, maar van levenden, want voor Hem zijn allen in leven' (Lucas 20:37-38). Omdat voor Hem allen in leven zijn, is de God die wij aanbidden nog steeds de God van Abraham, de God van Isaak en de God van Jakob. Hoewel we dus tweeduizend jaar na Jezus' geboorte leven, past het ons – ja is het zelfs van levensbelang – dat we ons verenigen in het verlangen van deze oudtestamentische heiligen, niet alleen denkbeeldig, maar ook door de geheimvolle werkelijkheid van de gemeenschap der heiligen door de eeuwen heen. Als we advent vieren, nemen we deel aan het gezamenlijke verlangen van Abraham, Isaak, Jakob, Rachab, Mozes, Mirjam, Jesaja en Ruth. Wij dragen hun lasten en hun verhalen.

Toen advent in de kerk van de middeleeuwen vorm kreeg, ontwikkelden de christenen de vorm van een gezamenlijk zevenvoudig gebed, dat verwijst naar beschrijvingen van de Messias uit het Oude Testament. Deze gebeden zijn gedichten. Ze vertellen ons door middel van metaforen wie Christus is, zonder de naam Jezus direct te noemen.

In plaats daarvan roepen ze Jezus aan met de namen die Hem in de Schrift gegeven worden: 'O Wijsheid!', 'O Adonai!', 'O Wortel!', 'O Sleutel!', 'O Licht!', 'O Koning der Volken!', 'O Immanuël!'

Men noemt dit de 'O-antifonen', omdat de kerk deze gebeden antifonisch zong, in beurtzang, door middel van responsies en acclamaties. Ook nu nog worden ze in sommige kerken gezongen in de zeven dagen die voorafgaan aan kerstavond. Veel kerken zijn echter deze oude traditie kwijtgeraakt, al klinkt een echo van die traditie nog door in het geliefde adventslied 'O kom, o kom, Immanuël', dat afgeleid is van het laatste O-antifoon.

Deze poëtische gebeden vertolken verlangen en hoop. Ze vertellen ons dat we een redder en een Iosprijs nodig hebben. Ze herinneren ons eraan dat we, zelfs al hadden we de naam Jezus nog nooit gehoord, nog steeds alles nodig hebben wat Hij ons kwam geven. We hebben 'wijsheid uit de mond van de Allerhoogste' nodig. We hebben Adonai – de Heer – nodig, die ons redt met zijn uitgestrekte arm. We hebben de wortel van Jesse nodig om ons te voeden. We hebben de sleutel van David nodig om de ketenen die ons gevangenhouden te ontsluiten. We hebben de rijzende dageraad nodig, 'het stralende eeuwige Licht en de Zon der Gerechtigheid'. We hebben de koning van de volken nodig, het diepste 'verlangen van allen'. En we hebben Immanuël nodig, God met ons.⁶

De O-antifonen herinneren ons eraan dat we de eerste komst van Christus niet als vanzelfsprekend mogen beschouwen. De betekenis ervan mag ook niet naar het

verleden verwezen worden. Heel het zuchten van de schepping, alle tragedies en ellende van de geschiedenis, alle verwarring en onwetendheid die de mensheid kenmerkten voordat Christus kwam, is bij ons aanwezig, zelfs in het jaar onzes Heren. Er zijn vandaag de dag miljarden mensen die, net als hun broeders en zusters uit het Oude Testament, nooit het verhaal van Jezus hebben gehoord. En wij die het gehoord hebben en het goede nieuws geloofd hebben, zitten vaak vast in angst, ongeloof, zonde en verdriet. Daarom roepen we niet alleen diegenen in herinnering die wachtten op Christus; we sluiten ons ieder jaar bij hen aan om te vertellen over de Ene die het antwoord is op het hunkeren van ieder mensenhart en het verlangen van ieder volk.

Het verlangen van advent begint op de eerste bladzijden van de Bijbel. Daar komt de zonde de wereld binnen doordat Adam en Eva in opstand komen. Het gif sijpelt door heel de mensheid heen en de dood breekt los op de aarde. De ravage is niet te overzien en alomtegenwoordig. Door de zondeval is er gebrokenheid in ons lichaam, in ons innerlijk leven, in onze relaties, in de natuur, in de cultuur en in maatschappelijke systemen. Onze verlangens zijn verward en uit balans en we liggen overhoop met anderen en met God zelf.

Maar dan klinkt er in Genesis 3:15 een eerste fluistering van hoop:

‘Vijandschap sticht Ik
tussen jou en de vrouw,
tussen jouw nageslacht en het hare;
dat verbrijzelt jou de kop,
jij bijt het in de hiel.’

Theologen noemen dit het *proto-evangelie*, het eerste evangelie, dat een voorafschaduwing is van het goede nieuws dat nog komt. Het is de eerste aanwijzing dat, hoewel alles onherstelbaar kapot lijkt te zijn, God ons niet in de steek laat. Hulp is onderweg. Generatie na generatie, door de beloften van Abraham, de slavernij van het Joodse volk, de bevrijding door de exodus, door profeten en psalmen, door de bouw en de verwoesting van de tempel, door de ballingschap en de terugkeer, wachtte het volk van God op zijn gezalfde.

Langzaam – pijnlijk langzaam – werden voor Gods volk beloften onthuld over de Ene die komen zou en wiens koninkrijk geen einde zou hebben. En langzaam maar zeker besepte het volk Israël dat deze beloften niet alleen voor hen bedoeld waren, maar voor alle volken, rassen en bevolkingsgroepen. Ze wachtten en hoopten, niet wetend wat er komen zou, niet in staat om naar de laatste bladzijde te bladeren, niet bij machte om te zien wat in het verschiet lag.

Tijdens advent bereiden we ons voor op het feest van de menswording, en dat is geen eenvoudige taak. Het vieren van kerst wordt al snel sentimenteel en afgezaagd. We kennen het verhaal zo goed – de schaapjes en de herders, de

kerstster en de geschenken van de wijzen uit het oosten – dat we blind geworden zijn voor de diepe pijn, de verwarring en het gevaar van de wereld waarin Jezus geboren werd.⁷

We moeten eerst goed letten op de duisternis in de wereld en in ons eigen leven. Als we dat niet doen, ont-aardt kerst, met zijn verplichte vrolijkheid en stelligheid dat het de mooiste tijd van het jaar zou zijn, in mierzoet escapisme.

We vieren advent ook om kerst weer vreemd te maken, om opnieuw verbaasd te zijn over de schok van de menswording. De film *Talladega Nights* van Will Ferrell bevat een beroemde scène waarin Ricky Bobby bidt tot het ‘pasgeboren kindje Jezus van acht pond en zes ons’. Het is zijn ‘favoriete Jezus’. Dit soort lachwekkende meligheid komt voort uit het feit dat we het kerstverhaal zo goed kennen en het hebben losgemaakt van het grotere verhaal van de zondeval en Gods verlossing door Israël.

We haasten ons naar de carols en de klokken en een zoete, lieve ‘pasgeboren Jezus van acht pond en zes ons’ en zien Jezus niet langer als de langverwachte Messias – de Ene die wijsheid, Adonai, wortel, sleutel, licht, koning en Immanuël is.

Door het grotere verhaal van de verlossingsgeschiedenis binnen te gaan, voelen we opnieuw dat we een redder nodig hebben. We vegen de nepsneeuw en het engelenhaar weg, schuiven de flanellen herders en schattige beesten aan de kant, en richten ons op de pijn van de kosmos, het verdriet en de strijd van heel de schepping.

In dit rijke boek nodigt Tish Warren ons uit om vanuit verschillende invalshoeken de diepte van advent te ontdekken en daardoor de rijkdom van de drie-enige God te ervaren. In deze wereld, waar duisternis vaak sterker lijkt dan licht, herinnert Warren ons eraan dat advent door de eeuwen heen een tijd is geweest om eerlijk te kijken naar de donkere kanten van ons leven en tegelijkertijd aandacht te schenken aan het licht van Christus, onze ware hoop. Aan de hand van bijbelgedeelten, oude gebeden en rituelen uit de kerkelijke traditie laat ze zien waarom we wachten en hoe we wachten op de Ene die was en is en komen zal.

‘Tish Warren legt uit dat advent geen last hoeft te zijn. Geen maand van weemoed of drukte, maar een geschenk, een verademing. Advent wil een periode van zuivering zijn die je lichter maakt en kritischer. Kerst wordt zo kaler, mystieker en rijker.’

KEES VAN EKRIJ

THEOLOOG DES VADERLANDS 2023-2024



KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 978 90 435 4048 3 • NUR 707



9 789043 540483